

บทคัดย่อ

การจัดพิธีกรรมงานศพที่ลดผลกระทบต่อชุมชนเขตบริการฌาปนสถานบ้านหลวย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ระยะที่ 1 โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลกระทบของพิธีกรรมการจัดงานศพของชุมชนที่มีต่อการดำเนินชีวิตของชุมชนในพื้นที่เทศบาลเมืองลำพูนในด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม 2) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาตามหลักพุทธศาสนาในการจัดการงานศพ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันของชุมชนในพื้นที่เทศบาลเมืองลำพูน และ 3) เพื่อศึกษาการจัดงานศพที่ลดผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ของชุมชนในพื้นที่เทศบาลเมืองลำพูน ซึ่งในระยะที่ 1 นั้นเป็นการทบทวนข้อมูลทุนเดิมที่มีอยู่ในชุมชน พิธีกรรมและการจัดเวทีแลกเปลี่ยนผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชนทำให้เห็นข้อมูลกว้าง ๆ เพื่อจะลงรายละเอียดในช่วงต่อไป

กระบวนการดำเนินโครงการวิจัยในระยะที่ 1 นั้นเป็นการสร้างความเข้าใจให้กับชุมชนในเขตเทศบาลเมืองลำพูน และตำบลต้นธง เป็นพื้นที่ที่จะเข้ามาใช้บริการฌาปนสถานบ้านหลวย การศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่มีอยู่ การค้นหาข้อมูลจากหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง การออกแบบสัมภาษณ์ไปยังผู้รู้ การจัดเวทีสัญจรไปแต่ละพื้นที่ พร้อมทั้งการจัดกิจกรรมภาพเก่าเล่าเรื่องในแต่ละพื้นที่ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการได้ทบทวนข้อมูล การแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกัน

ฌาปนสถานบ้านหลวย เป็นฌาปนสถานที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองลำพูน โดยมีประชาชนในชุมชนจำนวน 9 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนมหาวัน ชุมชนจามเทวี ชุมชนชัยมงคล ชุมชนศรีบุญเรือง ชุมชนท่าขาม-บ้านฮ่อม วัดพระธาตุหริภุญชัย วัดสุพรรณรังสี ชุมชนบ้านหลวย ชุมชนประตูลี้ ชุมชนสันดอนรอม ชุมชนบ้านท่า - ท่านาง วัดช้างรอง และชุมชนในเขตเทศบาลตำบลต้นธงอีก 1 ชุมชน คือ บ้านริมกวง ตำบลต้นธง อำเภอเมือง ที่ได้เข้ามาใช้บริการในการจัดพิธีกรรมงานศพ พบว่า ผลกระทบของพิธีกรรมการจัดงานศพของชุมชนบ้านหลวย เทศบาลเมืองลำพูนที่มีต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนที่ผ่านมา ได้แก่ ปัญหาที่สำคัญที่มีผลกระทบมากที่สุดเป็น 1) ด้านเศรษฐกิจ ค่าใช้จ่ายที่สูงจากการทำพิธีกรรม การใช้จ่ายในพิธีกรรมที่สิ้นเปลือง การปรับเปลี่ยนรูปแบบการช่วยเหลือกันเป็นการเหมาจ้างในเรื่องการทำอาหาร ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน ความเชื่อเรื่องปราสาทที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงขึ้น ความมีหนี้มีตาของเจ้าภาพ 2) ด้านสังคม เช่น ต่างคนต่างอยู่มากขึ้น การออกไปทำงานข้างนอก เหลืออยู่ที่แต่ผู้สูงอายุ การช่วยเหลือกันของคนในชุมชนในการจัดเตรียมพิธีกรรมความรู้ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนลดลง เช่น การจัดดอกไม้ การทำสรวยดอกไม้ เริ่มหายไป ไม่ได้มีการสืบทอดให้กับเด็กรุ่นใหม่ได้มาเรียนรู้ 3) ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ควันจากการเผาปราสาท ควันและเสียงจากการจุดประทัด กลิ่นควันธูป และขยะจากเสื้อผ้าของผู้ตายที่นำมาเผาด้วย นอกจากเจ้าภาพแล้ว บทบาทของพระสงฆ์ ปู่จารย์หรือหมักทาย และผู้รู้ในพิธีกรรมซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิงสูงอายุ มีความสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดพิธีกรรม และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ

แนวทางการจัดพิธีกรรมงานศพของชุมชนบ้านหลวยที่สำคัญ คือ การให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องแก่คนรุ่นใหม่ที่มีความเข้าใจไม่ตรงกันให้รู้จักคุณค่าของ ประเพณีพิธีกรรม วัฒนธรรม ซึ่งจะเป็นผู้สืบทอดสิ่งเหล่านี้ต่อไปในอนาคต โดยการสร้างแรงจูงใจให้ช่วยกันอนุรักษ์พัฒนารักษาวรรณธรรมดั้งเดิมบางอย่างไว้ให้เป็นแบบอย่างตามความต้องการของท้องถิ่นอันเป็นอัตลักษณ์ของตนให้คงอยู่ และการจัดงานศพสมควรแก่ฐานะของตนตามหลักแนวเศรษฐกิจแบบพอเพียง การเสริมสร้างความสามัคคีให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง เป็นเรื่องที่สำคัญมาก การทำความเข้าใจและการดึงการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้รู้ แกนนำ หน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมแลกเปลี่ยนหารือ มาเรียนรู้ร่วมกันสามารถนำไปสู่การจัดการปัญหาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น